

DE MAN DIE NIEMAND KON BEGRAVEN

DE
MAN
DIE
NIEMAND
KON
BEGRAVEN

ANNABELL
VAN DEN BERGHE

Dit boek kwam tot stand met steun van het Fonds Pascal Decroos voor Bijzondere Journalistiek. Meer info: www.fondspascaldecroos.org

Fonds Pascal Decroos
voor bijzondere journalistiek

© 2021 Uitgeverij Manteau / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Annabell Van den Berghe

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk september 2021

Omslagontwerp: Herman Houbrechts
Omslagillustratie: Maria Gáal
Auteursfoto: Jimmy Kets
Vormgeving binnenwerk: Ready2Print

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3432 4
D/2021/0034/227
NUR 320

*De vaders hebben onrijpe druiven gegeten,
en de tanden der kinderen zijn stomp geworden.*

– EZECHIËL 18:2

*Those who don't know how to make love,
make war.*

– UIT *THE PATIENCE STONE*, 2016, EEN FILM OVER
VROUWEN EN OORLOG IN AFGHANISTAN

In de eerste decimeter boven het hete asfalt ziet alles er vertekend uit. Alles lijkt te dansen en te zweven. De hitte van de zon op het wegdek maakt de wereld wazig. Onecht maar draaglijker. Ik sta midden in de stad. De temperatuur haalt veertig graden en ik heb mijn sjaal nog om mijn nek en mijn jas tot boven dichtgeknoopt. Koffie. Ik moet een cafetière kopen, want die heb ik in al mijn haast vergeten in te pakken. En slippers. Mijn voeten smelten in die bottines.

Aan mijn grootvaders deur hangt een groot aantal sloten. Allemaal recent geforceerd. Glasscherven op de grond en stukjes metaal die wellicht van de verouderde sloten zijn losgekomen. Het kleine ruitje van tien bij tien boven in de deur is ingeslagen. Stevig karton is ervoor in de plaats gekomen. Over de hele voordeur is blauw-wit politielint gespannen. De deur, het politielint noch het rode stempel vormt een pantser voor de indringende zure geur van verrotting. Een lijk in ontbinding, weet ik. Verbrand vlees ruikt anders dan rottend vlees. Vers bloed raakt de zintuigen anders dan levenloze ledematen waardoor al lang geen bloed meer stroomt. De geur van kogels is penetranter dan die van clusterbommen. De geur is al doorgedrongen tot de gangen van het appartementsblok.

Ik hoor een oud vrouwtje boos klagen. Het duurt even voor ik merk waar het geluid vandaan komt. Dan zie ik in de gesloten deur van een naburige flat op de gang een deurvenstertje openstaan. Achter kleine tralies zie ik haar gerimpelde gezicht, neus tegen het ijzer. Ze wordt in haar klaagzang bijgestaan door een tweede buurvrouw. Ik sta verstomd te luisteren naar een taal waaruit ik niets kan opmaken. Probeer me te verontschuldigen, maar begrijp niet goed waarvoor. Tot Péter de conciërge na enkele ogenblikken langskomt om dit crescendo tot bedaren te brengen. In gebroken Duits legt hij uit dat ik de flat zo vlug mogelijk moet leeghalen en de deur moet fatsoeneren. Het regent klachten bij hem en de hele zaak schaadt de reputatie van het blok.

Ik zou wel willen, maar hoe kom ik hierbinnen?

Vijf dagen geleden belde mijn moeder me op. Ze had het vernomen van Baba, de zus van mijn grootvader. Die had het op haar beurt vernomen van Zolli, een verre neef van me uit Hongarije, wiens naam ik

nooit eerder had gehoord. Hij zou mijn grootvader verschillende keren gebeld hebben en zich zorgen zijn gaan maken omdat hij geen antwoord kreeg. Uiteindelijk was de politie het appartement binnengedrongen en had die daar mijn overleden grootvader aangetroffen. Het was nu aan mijn moeder om haar zussen, mijn tantes, op de hoogte te brengen.

Geen van zijn drie dochters wilde naar Hongarije afreizen. Ik weet niet wat mij bezielde, met de kennis van vandaag had ik toen wellicht beter mijn mond kunnen houden, maar ik stelde voor om in hun plaats te gaan. Waarom eigenlijk? Omdat ik medelijden had? Omdat ik wilde helpen? Was ik gewoon nieuwsgierig? Vreesde ik dat er anders niemand zou zijn om een waardige begrafenis voor hem te regelen? Zou ik zijn dood enkel aannemen als ik het met eigen ogen had gezien? Iets leek niet te kloppen aan dat verhaal van die verre neef. Niettemin werd het idee goed bevonden en ik vertrok naar Boedapest om mijn grootvaders begrafenis te regelen. Alleen, hoe doe je zoiets? Hoe regel je een begrafenis in een land dat je vreemd is? Eerst moet er een bewijs zijn, bedacht ik. Een lijk.

Ik nam een paar vage herinneringen en het adres mee vanuit België, maar geen sleutels. En bij gebrek aan opties begon ik waar ik hem jaren geleden voor het laatst had gezien: bij zijn appartement op de vijfde verdieping van een complex aan het Moskouplein in Boedapest, waar ik nu belaagd word door boze buurvrouwen en gewaarschuwd word dat ik het zegel op de deur niet zomaar mag openbreken. De *crime scene* is afgesloten voor pottenkijkers, dus ook voor mij. Ik zal de dingen voorlopig moeten regelen zonder lijk.

Of ik die grijze niet mooier vind, vraagt ze alsof ze het heeft over de kleur van een nieuwe sofa. Voor mij ligt een geplastificeerde catalogus met plastic hoesjes vol vingervlekken. Aan de overkant van het kille metalen bureau kijkt Marika ondersteboven naar dezelfde prenten. Verkoopster annex begrafenisondernemster Marika werd me aanbevolen door de ambassade omdat ze een woordje Engels spreekt. En 'een woordje' is niet overdreven. Op weg naar haar heb ik haar voortdurend aan de lijn gehouden, omdat mijn gps de locatie niet kon vinden. Drie uur lang liep ik rond in de blakende zon met de telefoon aan mijn oor, tot Marika mij uiteindelijk, rok tot onder de knieën, met

opgetrokken witte sokken en een veel te groot overhemd aan, verontschuldigend tegemoetliep. Wat later zat ik afgepeigerd bij haar op de bank in deze groezelige kistenwinkel.

Ze kent haar producten inmiddels uit het hoofd. Allemaal goede opties en de beste kwaliteit. De ene alleen wat goedkoper dan de andere. Ik moet beslissingen nemen over een begrafenis terwijl ik niet eens zeker weet of hij dood is. Zijn dood is wat mij betreft onbevestigd. Er is geen lichaam. Stel je voor dat ik straks zijn voordeur opengooi en hij daar doodleuk aan het raam zit te tukken, dat het om een zoveelste misverstand in dit grillige land zou gaan? Ik zou een idioot zijn om zomaar aan te nemen wat mij zonder bewijzen wordt verteld in een hakkelende mix van talen die ik amper begrijp. En ondertussen praat Marika rustig verder. Ze laat mij urnen zien in alle kleuren en vormen. Eentje van papier zelfs, bruikbaar voor een ceremonie op de Donau, die volgens haar echt prachtig en sereen is, zo op het water.

‘Mensen willen het steeds vaker, een afscheid op de boot. Het is erg in trek tegenwoordig’, verzekert Marika me. Het is ook de goedkoopste optie.

Een katholieke dienst kan ook, maar je moet dan wel zelf voor een priester zorgen. Ze vertelt het met een brede glimlach alsof ze mij de keuze laat tussen een cruise op de Nijl of een safari in het Serengetipark. Allebei de moeite waard, *but you just can't have it all*. Probeer trouwens maar eens een priester te regelen in een land waar niemand je verstaat.

Over zijn laatste wensen weet ik niets. Zijn zoon ligt onder de zoden in België en zijn ouders onder een steen aan de rand van Boedapest. Waar wil je dan het liefst ter aarde besteld worden? Een plekje in het familiegraf hier in Hongarije kost 1700 euro, cash te betalen op de begraafplaats. De verantwoordelijkheid voor het graf en de onderhoudsplicht voor de komende 25 jaar krijg je er gratis bij. Alleen komen wij hier nooit. Ik niet, mijn moeder niet en mijn tantes niet. 1700 euro is een smak geld voor een verantwoordelijkheid die niemand wenst. En van de schimmen die momenteel in het graf liggen, heb ik niemand gekend.

Weer dat onverstaanbare Hongaars dat altijd zo bot en agressief klinkt. Marika heeft Zolli aan de telefoon, die verre neef van wie ik het be-

staan tot voor kort niet kende. Ze belt hem om meer te weten te komen over de stand van zaken van het familiegraf. Zijn moeder werd als laatste bijgezet. Momenteel draagt hij de verantwoordelijkheid voor de zerk. Minuten tikken weg op de klok en ik zit als een toeschouwer naar een spektakel te staren dat het mijne niet is.

‘Zolli laat weten dat hij niet uit is op het geld.’

Marika legt de hoorn op de haak en richt haar ogen van mij naar haar catalogus en weer terug.

‘Dat heeft hij wel vijftig keer herhaald.’

Ze denkt er het hare van, en ik het mijne.

‘Voor een kist is er sowieso geen plaats meer. Het familiegraf ligt al vol. En Zolli geeft voorlopig ook geen toestemming om er een urn bij te zetten. Die heb je wel nodig.’

Wat volgt is een soort van overleg in een toestand van geestesverbijstering. De ene optie wordt ons ontnomen, de andere is te duur.

‘Zouden we dan niet kiezen voor de ceremonie op de boot?’ vraag ik, alsof er echt nog een keuze is. ‘Het is ook wel een mooi afscheid voor iemand die zijn hele leven op het water heeft doorgebracht, al waterskiënd en schaatsend.’

Ik krijg een zwart-witversie van de catalogus mee, niet geplastificeerd, om straks via Skype aan de rest van de familie voor te leggen. Marika wenst me volgens de regels alle sterkte toe en begeleidt me naar de deur. Ze laat haar hand rusten op de klink, houdt de deur nog even in het slot, bukt zich naar me toe en fluistert stilletjes: ‘Ik raad je aan om toch een extra slot op de deur van je grootvaders appartement te zetten.’

*
**

Hij is al een week dood als ik de volgende dag aan de ingang van het Jánosziekenhuis sta. De tram, die tjokvol vanaf het Moskouplein is vertrokken, wordt halte na halte leger. De drukte van het centrum van Pest maakt plaats voor de kalme straten van de heuvelachtige buitenwijken van Boeda. De hoge muren van gewapend beton waarachter honderden mensen op kleine appartementen samenhokken, worden hier ingeruild voor monumentale villa’s midden in het groen. Ik ben de laatste, de enige passagier met het Jánosziekenhuis als eindbestemming.